

Huvudmännens arbete med skolans digitalisering

RAPPORT 2020:5

Publikationen finns att ladda ner som
kostnadsfri PDF från Skolverkets webbplats:
www.skolverket.se/publikationer

ISSN: 1103-2421
ISRN: SKOLV-R-2020:5-SE

Skolverket, Stockholm, 2020

Sammanfattning.....	2
Inledning.....	3
Den nationella digitaliseringsstrategin för skolväsendet.....	3
Uppdraget.....	3
Syfte och avgränsningar	3
Enkätundersökningen	5
Rapportens disposition	7
Fokusområde 1: Digital kompetens för alla i skolväsendet.....	8
Rektorer och huvudmän ska ha förmåga att strategiskt leda digitalt utvecklingsarbete i verksamheterna (delmål 1.2).....	8
Personal som arbetar med barn och elever ska ha kompetens att välja och använda ändamålsenliga digitala verktyg i utbildningen (delmål 1.3)	13
Fokusområde 2: Likvärdig tillgång och användning	15
Barn, elever och personal som arbetar med barn och elever ska ha tillgång till digitala verktyg utifrån sina behov och förutsättningar (delmål 2.1)	16
Det ska finnas ändamålsenlig infrastruktur samt teknisk och pedagogisk support i verksamheten (delmål 2.2)	18
Digitaliseringen ska användas för att underlätta personalens arbetssituation i fråga om undervisning och administration (delmål 2.4).....	19
Fokusområde 3: Forskning och uppföljning kring digitaliseringens möjligheter....	21
Forskning om digitaliseringens påverkan på undervisning och lärande ska genomföras och stödja utveckling av verksamheter och insatser (delmål 3.1) ...	21
Uppföljning av digitaliseringsarbetet i skolväsendet ska genomföras och stödja utveckling av verksamheter och insatser (delmål 3.2).....	22
Avslutande diskussion.....	24
En nationell bild av huvudmännens arbete med digitaliseringen	24
Uppföljningen avser grundskolan och gymnasieskolan	24
Den nationella digitaliseringsstrategin har fått genomslag hos framförallt kommunala huvudmän.....	25
Behov av kompetensutveckling behöver kartläggas	25
Huvudmän beskriver utmaningar kopplade till digitala enheter, support och infrastruktur	26
Förberedelser inför de kommande digitala nationella proven är en viktig del i skolans digitalisering	26
Skillnader mellan kommunala och enskilda huvudmän	27

Sammanfattning

Den här rapporten är en komplettering till den första uppföljningen av den nationella digitaliseringsstrategin för skolväsendet, som beskrev hur långt digitaliseringen har kommit i skolorna. Syftet med den här kompletteringen är att undersöka vilket ansvar huvudmännen tar och i vilken mån de arbetar strategiskt utifrån de mål som finns i den nationella digitaliseringsstrategin. Rapporten bygger på en enkätundersökning riktad till alla kommunala och enskilda huvudmän för grund- och gymnasieskolan.

För att digitaliseringen ska få genomslag i skolan är det viktigt att huvudmännen utarbetar lokala strategier eller planer som är kopplade till nationella strategier eller mål.

- Den nationella digitaliseringsstrategin har nått fram till många huvudmän för grund- och gymnasieskolan. En majoritet svarar att de har utgått från den för att ta fram strategier, planer eller mål för arbetet med sina skolors digitalisering.
- Det finns skillnader mellan kommunala och enskilda huvudmän. Andelen som svarar att de har utgått från den nationella digitaliseringsstrategin eller tagit fram en digitaliseringsplan för sina skolor är lägre bland de enskilda huvudmännen.

Förutom ett strategiskt ledarskap krävs även digital kompetens bland huvudmän, rektorer och skolans personal för att nå strategins mål.

- Majoriteten av huvudmännen har tagit reda på rektorernas och skolpersonalens behov av kompetensutveckling inom digital kompetens, men var fjärde respektive var femte huvudman har inte tagit reda på behoven hos rektorer respektive den pedagogiska personalen.

Ett av målen i den nationella digitaliseringsstrategin är att elever och personal ska ha god och likvärdig tillgång till digitala verktyg och resurser.

- Nästan alla huvudmän uppger att de har undersökt skolornas behov när det gäller tillgång till datorer och surfplattor.
- Drygt åtta av tio har undersökt om lärarna får den tekniska och pedagogiska support som de behöver.

Inledning

Den nationella digitaliseringsstrategin för skolväsendet

I oktober 2017 antog regeringen en nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet.¹ Strategin syftar till att alla barn och elever ska få den digitala kompetens de behöver som samhällsmedborgare och i arbetslivet. Regeringens övergripande mål i den nationella digitaliseringsstrategin är att *det svenska skolväsendet ska vara ledande i att använda digitaliseringens möjligheter på bästa sätt för att uppnå en hög digital kompetens hos barn och elever och för att främja kunskapsutvecklingen och likvärdigheten.*

Den nationella digitaliseringsstrategin innehåller tre fokusområden som sammantaget ska leda till att det övergripande målet för strategin uppnås. Varje fokusområde innefattar ett övergripande mål och flera delmål som ska nås till 2022. De tre fokusområdena är:

1. Digital kompetens för alla i skolväsendet
2. Likvärdig tillgång och användning
3. Forskning och uppföljning kring digitaliseringens möjligheter

Sveriges kommuner och regioner (SKR) har också – enligt en överenskommelse med regeringen – i dialog med representanter från bland annat Skolverket, tagit fram en handlingsplan som syftar till att stödja förverkligandet av de övergripande målen i den nationella digitaliseringsstrategin.²

Uppdraget

Skolverket ska enligt ett uppdrag i regleringsbrevet för 2018 följa upp målen i digitaliseringsstrategin och vilket genomslag denna strategi får i verksamheterna.³ Uppföljningen är en del av Skolverkets uppdrag att främja digitaliseringen inom skolväsendet och att underlätta för skolor och huvudmän att ta tillvara digitaliseringens möjligheter i undervisning och i administration. Skolverkets första uppföljning av den nationella digitaliseringsstrategin publicerades i februari 2019 och byggde på enkäter riktade till rektorer, lärare, förskolepersonal och elever. Sammantaget pekade rapporten på vikten av att huvudmän och rektorer utvecklar det strategiska ledarskapet kring digitalisering och lyfter in digitaliseringen som en del i det systematiska kvalitetsarbetet.

Syfte och avgränsningar

Den här rapporten kompletterar den första uppföljningen av den nationella digitaliseringsstrategin genom att vi riktar en enkät till huvudmän. Syftet med

¹ Regeringsbeslut 2017-10-19, *Nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet* (U2017/04119/S).

² SKR (2019). *#skolDigiplan – Nationell handlingsplan för digitalisering av skolväsendet*.

³ Regeringsbeslut 2018-07-12. *Regleringsbrev för budgetåret 2018 avseende Statens skolverk* (U2018/03105/GV).

enkäten är att undersöka vilket ansvar huvudmännen tar och i vilken mån de arbetar strategiskt utifrån de mål i den nationella strategin som vi bedömer att huvudmännen har ett särskilt ansvar för. Genom att till exempel fråga om huvudmännen har gjort behovsanalyser och vidtagit åtgärder kopplade till skolans digitalisering vill vi fånga hur de arbetar med digitaliseringen inom ramen för sitt systematiska kvalitetsarbete och vilket ansvar de därigenom tar för sina skolors digitalisering. Undersökningen är utformad för att ge en nationell bild. Avsikten är också att kunna jämföra hur kommunala respektive enskilda huvudmän svarar på frågorna. Den tidigare uppföljningen av den nationella digitaliseringsstrategin visade att svaren i vissa fall skiljde sig åt beroende på om personen arbetade på en kommunal eller fristående skola.

Fokus har varit på huvudmannens strategiska arbete med digitaliseringen. Eftersom det är företrädare för huvudmän som svarar i undersökningen representerar deras svar hela organisationen vilket gör att vi inte har kunnat ställa frågor om till exempel attityder eller skattningar av kompetens. Vi har inte heller haft ambitionen att ge en nationell bild av hur situationen ser ut på huvudmännens olika skolor eftersom det ryms inom den tidigare uppföljningen där rektorer, lärare och elever har fått besvara frågor om detta. Att vi vänder oss till huvudmän gör också att det inte har varit relevant att täcka in samtliga delmål som formulerats i den nationella digitaliseringsstrategin. Vi undersöker de delar där vi bedömt att huvudmännen har möjlighet att ge ett övergripande svar om hur de arbetar. Under varje fokusområde finns det beskrivet vilka delmål vi har undersökt.

Den tidigare uppföljningen omfattade förskolan, grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och den kommunala vuxenutbildningen. Denna kompletterande rapport fokuserar på huvudmännens organisation, snarare än på specifika skolformer, men det har ändå varit nödvändigt att specificera vilka skolformer som uppföljningen omfattar. Huvudmännen behöver veta vilka skolformer de ska förhålla sig till när de besvarar frågorna eftersom arbetet med digitaliseringen kan se olika ut inom olika skolformer. Det har även varit nödvändigt för att kunna utforma relevanta frågor och för att kunna fastställa populationen, det vill säga vilka huvudmän som ska ingå i undersökningen. Vi har valt att undersöka huvudmän för grund- och gymnasieskolan. Dels beror det på att grund- och gymnasieskolan omfattar ett stort antal elever och kommer att påverkas av digitaliseringen av de nationella proven. Dels har vi gjort bedömningen att samma frågor kan ställas om grundskolan och gymnasieskolan medan andra skolformer till viss del kräver andra typer av frågor. Med hänsyn till uppgiftslämnarbördan har vi även velat utforma undersökningen på ett sådant sätt att varje huvudman inte får mer än en enkät, vilket har varit möjligt när vi riktar oss till grundskolan och gymnasieskolan.⁴

⁴ Enligt den genomgång som Skolverket genomförde inför denna enkätundersökning finns det över 40 kommuner där ansvaret för den kommunala vuxenutbildningen ligger på en förvaltning som varken ansvarar för grundskolan eller gymnasieskolan. För att det inte ska vara för tidskrävande för

Frågor som handlar om huvudmannen har undersökt behov eller gjort kartläggningar på sin skola eller sina skolor har avgränsats till att gälla läsåret 2017/18 eller senare. Detta då behoven av till exempel digitala verktyg och digital kompetens ändras över tid och äldre undersökningar eller kartläggningar inte nödvändigtvis är relevanta längre.

Enkätundersökningen

Uppföljningen bygger på en enkätundersökning som Skolverket genomförde under november 2019 till januari 2020. Enkäten genomfördes som en webbenkät med en e-postinbjudan till samtliga kommunala och enskilda huvudmän för grund- och gymnasieskolan.⁵ I det här avsnittet beskriver vi kort hur vi genomförde undersökningen. För mer information, se *Bilaga Metodbeskrivning*.

Tabell 1 nedan visar rampopulationens storlek samt andelen som har svarat på enkäten inom respektive huvudmannatyp.

Tabell 1. Antal huvudmän för grundskola och gymnasieskola som Skolverket skickat enkäten till (rampopulation) och svarsandel per redovisningsgrupp

Redovisningsgrupp	Rampopulation	Inkomna svar	
		Antal	Andel
Kommunala huvudmän*	301	265	88 %
Enskilda huvudmän**	726	452	62 %
Totalt	1 027	717	70 %

* I gruppen kommunala huvudmän ingår även 11 kommunalförbund

** Bland de enskilda huvudmännen fanns det huvudmän som hade samma e-postadress som en eller flera andra huvudmän inom en koncern. Vi har därför sorterat in 38 huvudmän under 13 koncerner. Vi bedömde att det var möjligt för dessa koncerner att ge ett samlat svar på enkätens frågor för de huvudmän som ingår i respektive koncern och vi valde därför att skicka en enkät per koncern för dessa huvudmän.

Svarsfrekvensen är i genomsnitt 70 procent för enkätundersökningen. Dock är den betydligt högre för kommunala huvudmän än för enskilda huvudmän. För att kunna uttala oss om hur det ser ut för samtliga huvudmän för grund- och gymnasieskolan är svaren viktade för att kompensera för bortfallet.⁶

Många huvudmän (främst kommunala) är huvudmän för både grund- och gymnasieskolan och ansvaret för de två olika skolformerna kan ibland ligga i olika delar av huvudmannens organisation. Därför har majoriteten av frågorna

huvudmannen att samla ihop sina svar har vi bedömt att det är nödvändigt att avgränsa undersökningen till skolformerna grund- och gymnasieskolan även om den kommunala vuxenutbildningen också omfattar ett stort antal elever och berörs av digitaliseringen av de nationella proven.

⁵ De regioner (tidigare landsting) som är huvudmän för gymnasieskolan ingår inte i undersökningen.

⁶ Se *Bilaga Metodbeskrivning* för mer information kring viktningen.

utformats så att dessa huvudmän kan lämna olika svar för respektive skolform.⁷ Det innebär att de huvudmän som ansvarar för båda dessa skolformer har kunnat svara till exempel ”ja” för grundskolan och ”nej” eller ”vet inte” för gymnasieskolan. Om en huvudman har svarat ”ja” för minst en skolform redovisas det som ”ja” i rapporten.

Analys av öppna svar

Enkäten består främst av frågor med fasta svarsalternativ men det har även funnits en enkätfråga där huvudmännen getts möjlighet att med egna ord ge sin bild av vilken eller vilka som är de största utmaningarna i deras arbete med sin eller sina skolors digitalisering.⁸ Innehållet i svaren har sedan tolkats och sorterats till breda kategorier och presenteras löpande i resultatredovisningen. De tre vanligaste kategorierna är:

- Digital kompetens
- Digitala verktyg, infrastruktur och support
- Kostnader relaterade till digitaliseringen

Om huvudmännen i undersökningen

Undersökningen har riktats till de cirka tusen enskilda och kommunala huvudmän som är huvudmän för grundskolan och gymnasieskolan. Tillsammans ansvarar dessa för drygt 1,4 miljoner elever i grundskolan och gymnasieskolan varav cirka 260 000 elever går i skolor med enskild huvudman.

De enskilda huvudmännen svarar nästan uteslutande för en skolform i enkäten och en majoritet av dessa svarar för grundskolan. En av tjugo anger att de är huvudman för grundskolan och gymnasieskolan. För de kommunala huvudmännen svarar den största delen, sex av tio, att de är huvudmän för båda skolformerna. Tre av tio svarar att de enbart är huvudmän för grundskolan.

Bland de enskilda huvudmännen svarar de flesta att de är huvudman för en skola, drygt åtta av tio svarar detta. Bland de kommunala svarar de allra flesta, drygt nio av tio, att de är huvudmän för flera skolor.

Sammanfattningsvis betyder det att svaren från de enskilda huvudmännen i resultatredovisningen representerar färre elever, och att de i större utsträckning representerar *en* skolform⁹ och huvudmän som enbart har en skola. För kommunala huvudmän gäller det omvända.

⁷ För att underlätta för huvudmännen bifogades en pdf-version av enkäten för att ge en överblick av frågorna och underlätta samordningen inom organisationen.

⁸ Frågan var frivillig och besvarades av sammanlagt 536 huvudmän, varav 314 enskilda och 222 kommunala. Vissa svar innehåller sådant som kan sorteras till fler kategorier. För mer information om hur svaren i den öppna frågan analyserats, se *Bilaga Metodbeskrivning*.

⁹ En majoritet av de enskilda huvudmännen är huvudman för grundskolan.

Rapportens disposition

Resultatredovisningen är indelad i tre kapitel. De följer samma disposition som den nationella digitaliseringsstrategin för skolväsendet och redovisas per fokusområde och delmål. De områden som vi tar upp i rapporten har ofta beröringspunkter i flera av strategins olika fokusområden och delmål men vi har ändå valt att redovisa uppföljningens resultat uppdelat utifrån respektive delmål. I det avslutande kapitlet diskuterar vi resultaten.

Den här rapporten har tagits fram av en arbetsgrupp bestående av Magnus Eriksson, Susanne Malmer och Elin Olsson i samarbete med medarbetare på Skolverkets avdelning för analys.

Fokusområde 1: Digital kompetens för alla i skolväsendet

Det övergripande målet för fokusområde 1 i den nationella digitaliseringsstrategin är att alla barn och elever ska utveckla en adekvat digital kompetens och att det ska finnas en digital likvärdighet i det svenska skolväsendet. Fokusområdet innehåller tre delmål:

1.1: Barn och elever ska i alla delar av skolväsendet ges förutsättningar att utveckla adekvat digital kompetens.

1.2: Rektorer¹⁰ och huvudmän ska ha förmåga att strategiskt leda digitalt utvecklingsarbete i verksamheterna.

1.3: Personal som arbetar med barn och elever ska ha kompetens att välja och använda ändamålsenliga digitala verktyg i utbildningen.

Då denna undersökning vänder sig till huvudmän så koncentreras uppföljningen av detta fokusområde till delmål 1.2 och till viss del 1.3. När det gäller det första delmålet har vi inte ställt några frågor till huvudmännen i den här undersökningen. I den första uppföljningen av strategin ställde vi frågor kopplade till detta område i enkäterna till rektorer, lärare och elever.

Huvudsakliga resultat

- Sju av tio huvudmän har utgått från den nationella digitaliseringsstrategin för att formulera strategier, planer eller mål.
- Knappt sju av tio huvudmän har tagit fram en digitaliseringsplan där mål och åtgärder för arbetet med skolans digitalisering finns samlade. Bland de kommunala huvudmännen som har tagit fram en plan så anger sex av tio att samtliga skolformer som de är huvudmän för ingår i denna plan.
- Tre av fyra huvudmän har tagit reda på lärarnas behov av kompetensutveckling inom digital kompetens. En något mindre andel har undersökt motsvarande behov hos rektorer och hälften har undersökt behovet hos övrig personal.

Nedan redovisas uppföljningen av fokusområde 1 per delmål.

Rektorer och huvudmän ska ha förmåga att strategiskt leda digitalt utvecklingsarbete i verksamheterna (delmål 1.2)

Den nationella digitaliseringsstrategin lyfter fram det strategiska ledarskapet som en viktig förutsättning för skolans digitalisering. En del i detta är att rektorer och huvudmän har den digitala kompetens som krävs för att leda och ge personalen stöd i det digitala utvecklingsarbetet. För att digitaliseringen ska få genomslag i skolan är det dessutom viktigt att huvudmännen utarbetar lokala strategier eller planer som är kopplade till nationella strategier eller mål. Skolverket har därför

¹⁰ I strategin nämns även förskolechefer men de ska sedan den 1 juli 2019 benämnas rektorer.

frågat huvudmännen om hur de arbetar med det strategiska ledarskapet för skolans digitalisering, till exempel om de tar fram digitaliseringsplaner för sin skola eller sina skolor.

Sju av tio huvudmän har använt den nationella digitaliseringsstrategin

En klar majoritet av huvudmännen – sju av tio – uppger att de har utgått från den nationella digitaliseringsstrategin för att formulera strategier, planer eller mål för arbetet med sina skolors digitalisering.

Som framgår av Tabell 2 nedan är andelen som svarar att de har utgått från den nationella digitaliseringsstrategin betydligt högre bland kommunala huvudmän än bland enskilda. Nästintill ingen av de kommunala huvudmännen svarar att de *inte* känner till strategin, medan andelen är något högre bland de enskilda huvudmännen.

Tabell 2. Har ni utgått ifrån den nationella digitaliseringsstrategin för skolväsendet för att formulera strategier, planer eller mål för ert arbete med er skola/era skolors digitalisering? (Andel i procent)

	Enskild huvudman	Kommunal huvudman	Samtliga
Ja	64 %	85 %	70 %
Nej	24 %	12 %	20 %
Känner inte till strategin	6 %	0 %	4 %
Vet inte	4 %	2 %	4 %
Ej svar	2 %	0 %	1 %
Totalt	100 %	100 %	100 %

Digitaliseringsplan vanligare bland kommunala huvudmän

Det strategiska arbetet med skolans digitalisering kan genomföras och dokumenteras på olika sätt. Exempelvis inom ramen för huvudmannens systematiska kvalitetsarbete eller i en särskild strategi eller plan. När vi frågar huvudmännen om de som huvudman har tagit fram en strategi eller plan för arbetet med sina skolors digitalisering uppger knappt sju av tio huvudmän att de har tagit fram en sådan plan, som vi fortsättningsvis benämner digitaliseringsplan.

Tabell 3. Har ni som huvudman tagit fram en strategi eller plan för ert arbete med er skolas/era skolors digitalisering? (Andel i procent)

	Enskild huvudman	Kommunal huvudman	Samtliga
Ja	63 %	76 %	67 %
Nej	35 %	24 %	32 %
Uppgift saknas	2 %	0 %	1 %
Totalt	100 %	100 %	100 %

Som Tabell 3 visar är det en högre andel av de kommunala huvudmännen som svarar att de har tagit fram en strategi eller plan för arbetet med sina skolors digitalisering jämfört med andelen av de enskilda.

Av de huvudmän som inte tagit fram en särskild digitaliseringsplan svarar hälften ”ja” på frågan om de utgått ifrån den nationella digitaliseringsstrategin för skolväsendet för att formulera strategier, planer eller mål för arbetet med skolans

digitalisering. Även om det inte sker genom ett samlat dokument, arbetar således dessa huvudmän med att planera för sina skolors digitalisering utifrån målen i den nationella strategin. En mindre andel av huvudmännen (16 procent) svarar dock att de varken har tagit fram en digitaliseringsplan eller har utgått från den nationella digitaliseringsstrategin för att formulera strategier, planer eller mål för sina skolors digitalisering. Gemensamt för dessa huvudmän är att de i mindre utsträckning svarar att de har tagit reda på behov och formulerat åtgärder inom flera olika områden – framförallt vad gäller teknisk och pedagogisk support, kompetensutveckling inom digital kompetens samt digitala lärplattformar. Detta tyder på att de huvudmän som har tagit fram en digitaliseringsplan, eller utgått från den nationella strategin för att formulera strategier, planer eller mål, också arbetar mer aktivt med att ta reda på sina skolors behov inom de områden vi frågar om.

Vanligt att förskolan och grundsärskolan ingår i samma digitaliseringsplan som grund- eller gymnasieskolan

De kommunala huvudmän som har tagit fram en strategi eller plan för arbetet med digitaliseringen inom grund- och gymnasieskolan har även fått frågan om digitaliseringsplanen omfattar ytterligare skolformer.¹¹ Tabell 4 visar andelen som svarar att respektive skolform omfattas av digitaliseringsplanen. Om kommunen anger att de inte är huvudman för en skolform så räknas kommunen inte med i andelarna.

Tabell 4. Omfattar strategin/planen även följande skolformer? (andel i procent)

	Förskolan	Grundsärskolan	Gymnasiesärskolan	Kommunal vuxenutbildning	Särskild utbildning för vuxna
Ja	90 %	86 %	74 %	62 %	49 %
Nej	6 %	9 %	13 %	23 %	29 %
Ej svar	4 %	5 %	13 %	15 %	22 %
Totalt	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
<i>Antal huvudmän</i>	224	217	156	167	144

Not. Frågan är enbart ställd till de kommunala huvudmän (ej kommunalförbund) som svarat att de som huvudman har tagit fram en strategi eller plan för arbetet med sina skolors digitalisering. De huvudmän som har uppgett att de inte är huvudman för en skolform är inte inräknade i andelarna för respektive skolform.

Av de kommuner som har tagit fram en digitaliseringsplan för grund- eller gymnasieskolan svarar knappt sex av tio att planen omfattar samtliga skolformer som kommunen är huvudman för.¹² Vanligast är att digitaliseringsplanen för grundskolan eller gymnasieskolan även omfattar förskolan och/eller grundsärskolan följt av gymnasiesärskolan och sedan kommunal vuxenutbildning.

¹¹ Kommunalförbund och enskilda huvudmän har inte fått frågan. Frågan ställdes enbart till kommunala huvudmän pga. att de i regel är huvudman för flera skolformer.

¹² 58 procent av de kommuner som har tagit fram en digitaliseringsplan för grund- eller gymnasieskolan uppger att den omfattar samtliga skolformer som de är huvudmän för, 28 procent svarar att minst en av de skolformer som kommunen ansvarar för inte ingår i planen. För återstående 14 procent saknas svar för minst en av skolformerna.

Hälften av huvudmännen svarar att särskild utbildning för vuxna inkluderas i digitaliseringsplanen. När det gäller gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna är det en relativt stor andel – speciellt för särskild utbildning för vuxna – som inte har svarat på frågan.¹³ Att andra skolformer inte ingår i samma plan som den för grund- och gymnasieskolan betyder inte att det saknas planer för andra skolformer. Kommunerna kan ha separata planer för andra skolformer. I vår undersökning frågar vi enbart om planen för grund- och gymnasieskolan också omfattar andra skolformer för att få en indikation på i vilken utsträckning planeringen av kommunens arbete med digitaliseringen är uppdelad efter skolform.¹⁴

Förberedelser för digitala nationella prov ingår i hälften av huvudmännens digitaliseringsplaner

Förberedelserna inför digitaliseringen av de nationella proven berör flera av den nationella digitaliseringsstrategins fokusområden. För att eleverna ska kunna genomföra proven behöver de berörda skolorna och verksamheterna vara förberedda när det gäller bland annat digital infrastruktur och digital kompetens. I den här undersökningen har vi valt att titta på om förberedelser inför digitaliseringen av de nationella proven ingår i huvudmännens digitaliseringsplan, samt om huvudmännen har utsett en eller flera personer med särskilt ansvar för förberedelser inför de kommande digitala nationella proven.

De huvudmän som svarar att de har tagit fram en digitaliseringsplan har även fått svara på om planen innehåller förberedelser inför de kommande digitala nationella proven.¹⁵ Förberedelser inför de digitala nationella proven ingår i drygt hälften av huvudmännens digitaliseringsplaner, se Tabell 5 nedan. Andelen är högre bland enskilda huvudmän än bland kommunala. Få huvudmän som har tagit fram en digitaliseringsplan uppger att de inte alls arbetar med förberedelser inför digitala nationella prov. Majoriteten av de huvudmän som saknar förberedelser i sin plan uppger att de arbetar med förberedelserna på annat sätt.

¹³ Det tyder på att flera haft svårt att svara på frågan. En förklaring kan vara att ansvaret för dessa skolformer kan ligga under en annan förvaltning än den eller de som ansvarar för grund- och gymnasieskolan och som har besvarat enkäten.

¹⁴ Eftersom ansvaret för olika skolformer kan vara uppdelat inom kommunens organisation, och vi i enkäten bara riktar oss till de som ansvarar för grund- och gymnasieskolan, valde vi att inte ställa frågor om det finns digitaliseringsplaner för andra skolformer som inte också gäller för grund- och gymnasieskolan.

¹⁵ Det är viktigt att notera att vi därigenom saknar kunskap om de huvudmän som inte har uppgett att de har en digitaliseringsplan, eftersom de inte har fått frågan.

Tabell 5. Ingår förberedelser inför de kommande digitala nationella proven i er övergripande strategi eller plan för digitaliseringen? (andel i procent)

	Enskild huvudman	Kommunal huvudman	Samtliga
Ja	60 %	48 %	55 %
Nej, vi arbetar med förberedelserna på annat sätt	34 %	48 %	39 %
Nej	6 %	5 %	5 %
Ej svar	1 %	0 %	0 %
Totalt	100 %	100 %	100 %

Not. Andelar är uträknade utifrån de huvudmän som uppgett att de har en strategi/plan

Sju av tio huvudmän har en person/personer med särskilt ansvar för förberedelser inför de kommande digitala nationella proven

Ett sätt för huvudmännen att arbeta strategiskt med förberedelserna inför den kommande digitaliseringen av de nationella proven kan vara att tillsätta en särskild stödfunktion som arbetar centralt hos huvudmannen. När vi frågar huvudmännen uppger sju av tio att de har en eller flera personer med ett särskilt ansvar för förberedelser inför de kommande digitala nationella proven.¹⁶ Tabell 6 nedan visar att bland de kommunala huvudmännen är det åtta av tio som uppger detta, medan motsvarande andel för de enskilda huvudmännen är knappt sju av tio.

Tabell 6. Har ni på huvudmannanivå någon/några personer med särskilt ansvar för förberedelser inför de kommande digitala nationella proven? (andel i procent)

	Enskild huvudman	Kommunal huvudman	Samtliga
Ja	67 %	79 %	70 %
Nej	29 %	20 %	26 %
Vet inte	3 %	1 %	2 %
Ej svar	1 %	0 %	1 %
Totalt	100%	100%	100%

Sju av tio huvudmän har tagit reda på sina rektorers behov av kompetensutveckling inom digital kompetens

Den nationella digitaliseringsstrategin lyfter fram vikten av att rektorer och huvudmän har den digitala kompetens som krävs för att leda och ge personalen stöd i det digitala utvecklingsarbetet. När vi frågar huvudmännen om de har tagit reda på vilka behov som finns av kompetensutveckling inom digital kompetens hos deras rektor eller rektorer svarar sju av tio huvudmän att de gjort detta. Något fler kommunala huvudmän än enskilda huvudmän har tagit reda på det.

¹⁶ I december 2019 uppmanade Skolverket huvudmän för grundskola, gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning att utse en kontaktperson för att få löpande information om de kommande digitala nationella proven. Eftersom enkäten var öppen under denna period kan detta ha påverkat svaren för de huvudmän som vid tillfället inte hade svarat på enkäten.

Tabell 7. Har ni under läsåret 2017/18 eller senare tagit reda på vilka behov som finns av kompetensutveckling inom digital kompetens hos era rektorer? (andel i procent)

	Enskild huvudman	Kommunal huvudman	Samtliga
Ja	68 %	74 %	70 %
Nej	29 %	23 %	27 %
Vet inte	3 %	3 %	3 %
Ej svar	0 %	0 %	0 %
Totalt	100 %	100 %	100 %

Personal som arbetar med barn och elever ska ha kompetens att välja och använda ändamålsenliga digitala verktyg i utbildningen (delmål 1.3)

Det tredje delmålet inom fokusområde 1 handlar om att skolans personal ska kunna välja och använda digitala verktyg på ett ändamålsenligt sätt. Personer som arbetar med barn och elever ska ges möjlighet att utveckla digital kompetens både under sin utbildning och genom den kompetensutveckling som de deltar i under sin anställning. För huvudmännen handlar det om att skapa förutsättningar för personalens kompetensutveckling.

Tre av fyra har undersökt lärarnas behov av kompetensutveckling

För att följa upp detta delmål har huvudmännen fått svara på om de har tagit reda på vilka behov av kompetensutveckling inom digital kompetens som finns hos skolpersonalen. Tre fjärdedelar av huvudmännen anger att de har tagit reda på detta när det gäller behoven som lärare och annan pedagogisk personal har.

Tabell 8. Har ni under läsåret 2017/18 eller senare tagit reda på vilka behov som finns av kompetensutveckling inom digital kompetens hos era lärare och annan pedagogisk personal? (andel i procent)

	Enskild huvudman	Kommunal huvudman	Samtliga
Ja	77 %	75 %	76 %
Nej	20 %	21 %	20 %
Vet inte	2 %	4 %	3 %
Ej svar	1 %	1 %	1 %
Totalt	100 %	100 %	100 %

När det gäller behov av kompetensutveckling inom digital kompetens hos övrig skolpersonal anger hälften av huvudmännen att de har tagit reda på det. Det är en större andel bland de enskilda huvudmännen som svarar att de har tagit reda på behoven hos den övriga personalen än bland de kommunala huvudmännen (fem av tio bland de enskilda och fyra av tio bland de kommunala svarar så). Bland de kommunala huvudmännen är det en högre andel, en av tio, som anger att de inte vet om de har undersökt behoven.

Tabell 9. Har ni under läsåret 2017/18 eller senare tagit reda på vilka behov som finns av kompetensutveckling inom digital kompetens hos er övriga skolpersonal? (andel i procent)

	Enskild huvudman	Kommunal huvudman	Samtliga
Ja	52 %	41 %	49 %
Nej	43 %	48 %	44 %
Vet inte	4 %	11 %	6 %
Ej svar	1 %	0 %	1 %
Totalt	100 %	100 %	100 %

Resultaten visar att det i stor utsträckning är samma huvudmän som har tagit reda på behoven av kompetensutveckling hos rektorer som också har tagit reda på behoven hos lärare och annan pedagogisk personal.

Personalens digitala kompetens är enligt flera huvudmän en utmaning i arbetet med sina skolors digitalisering

Ett av de tre vanligaste områdena som framkommer i huvudmännens beskrivningar av sina största utmaningar med skolornas digitalisering är digital kompetens. Majoriteten av beskrivningarna inom detta område handlar om behov av kompetensutveckling för lärare och annan pedagogisk personal vid skolorna. Det är också flera huvudmän som beskriver ett behov av kompetensutveckling inom digital kompetens hos skollädaingen. Flera av huvudmännen nämner att den digitala kompetensen varierar bland personalen. Några av huvudmännen beskriver ett behov av personal som arbetar med underhåll av datorer och övrig utrustning eller personal som arbetar med inköp kopplat till skolans digitala infrastruktur eller digitala verktyg som till exempel lärplattformar.

Vidare beskriver några av huvudmännen utmaningar kopplat till den digitala kompetensen som finns på huvudmannanivå. Det kan handla om att hitta en balans mellan användningen av analoga och digitala verktyg, eller att ha kunskap om vilka digitala verktyg som bör användas samt hur och när de bör användas för att ge avsedda effekter (till exempel att stödja elevernas kunskapsutveckling eller att effektivisera lärarnas administration).

Omkring en av tio av huvudmän som sorterats under denna kategori har angett kompetensutveckling som en utmaning men inte specificerat vilken personalgrupp som har behov av detta.

Fokusområde 2: Likvärdig tillgång och användning

Det övergripande målet för fokusområde 2 i den nationella digitaliseringsstrategin är att barn, elever och personal ska ha god och likvärdig tillgång till digitala verktyg och resurser i syfte att förbättra utbildningen och effektivisera verksamheten.

Fokusområdet innehåller fyra delmål:

2.1: Barn, elever och personal som arbetar med barn och elever ska ha tillgång till digitala verktyg utifrån sina behov och förutsättningar.

2.2: Det ska finnas ändamålsenlig infrastruktur samt teknisk och pedagogisk support i verksamheten.

2.3: De digitala läresurser som används i undervisningen ska vara ändamålsenliga och medföra att teknikens möjligheter kan utnyttjas effektivt.

2.4: Digitaliseringen ska användas för att underlätta personalens arbetsituation i fråga om undervisning och administration.

Uppföljningen fokuserar på delmål 2.1, 2.2 samt 2.4. När det gäller delmål 2.3 bedömer vi att rektorer och lärare har bättre förutsättningar än huvudmän att besvara frågor om de digitala läresurser som används i undervisningen. I de öppna svaren nämner flera huvudmän att det finns ett behov av att utveckla personalens kompetens att välja och använda digitala läromedel. Detta är ett område som är intressant att undersöka i kommande uppföljningar av strategin när vi ställer frågor till rektorer, lärare och elever.

Huvudsakliga resultat

- Drygt nio av tio huvudmän har tagit reda på hur många digitala enheter deras skolor behöver och hur användbara befintliga enheter är utifrån skolornas behov.
- De flesta huvudmän har beslutat om vilken tillgång deras skolor ska ha till datorer och surfplattor. Bland de kommunala huvudmännen har i stort sett alla beslutat om att eleverna ska ha en egen personlig dator eller surfplatta (en så kallad en-till-en lösning) för hela eller delar av sina skolor.
- Drygt åtta av tio huvudmän har undersökt om lärarna får den tekniska respektive pedagogiska IT-support som de behöver.
- Sju av tio huvudmän har tagit reda på om de digitala lärplattformar som skolpersonalen använder underlättar deras arbetsituation. En av tio huvudmän svarar att de inte använder digitala lärplattformar.

Nedan redovisas uppföljningen av fokusområde 2 per delmål.

Barn, elever och personal som arbetar med barn och elever ska ha tillgång till digitala verktyg utifrån sina behov och förutsättningar (delmål 2.1)

Delmål 2.1 i den nationella digitaliseringsstrategin säger att barn, elever och personal som arbetar med barn och elever ska ha tillgång till digitala verktyg utifrån sina behov och förutsättningar. De digitala verktygen ska vara ändamålsenliga och tillgängliga och huvudmännen måste ha ett aktivt förhållningssätt till utvecklingen som sker inom skolans digitalisering. För att följa upp detta delmål frågar vi huvudmännen om de har undersökt vilka behov som deras skola eller skolor har gällande digitala enheter. De får även svara på om de har formulerat åtgärder eller tagit strategiska beslut när det gäller skolornas tillgång till digitala verktyg.

De flesta huvudmän har undersökt behov av datorer och surfplattor

Resultaten visar att de flesta huvudmän har tagit reda på vilka behov deras skola eller skolor har gällande digitala enheter. Drygt nio av tio anger att de har tagit reda på hur många datorer och surfplattor som deras skolor behöver. Lika många anger även att de har tagit reda på om de datorer och surfplattor som finns är användbara utifrån de behov som finns. Att enheterna är användbara innebär exempelvis att de inte är för gamla eller är av fel typ.

Huvudmännen får även svara på om de har formulerat åtgärder för att deras skola eller skolor ska få den tillgång till de datorer och surfplattor som de behöver (till exempel att de har avsatt ekonomiska medel eller tagit fram en underhållsplan för sina digitala enheter). Nio av tio huvudmän svarar att de har gjort det.

Kommunala huvudmän beslutar i större utsträckning om en-till-en

Drygt nio av tio huvudmän uppger att de har beslutat vilken tillgång eleverna på deras skolor ska ha till datorer och surfplattor. De huvudmän som har angett att de har beslutat om vilken tillgång eleverna på deras skolor ska ha till datorer och surfplattor har även fått svara på om de beslutat att eleverna ska ha en egen personlig dator eller surfplatta (*en-till-en*). Av dessa huvudmän är det åtta av tio som svarar att de har beslutat att deras elever ska ha en egen personlig dator (Tabell 10). Beslutet om en-till-en kan gälla antingen för alla elever eller för vissa delar (exempelvis vissa årskurser, program eller ämnen). Bland de kommunala huvudmännen svarar nästan alla att de har beslutat om en-till-en och bland de enskilda huvudmännen är det sju av tio.

Tabell 10. Har ni som huvudman beslutat att era elever ska ha en egen personlig dator eller surfplatta som de får eller får låna av skolan (en-till-en)? (andel i procent)

	Enskild huvudman	Kommunal huvudman	Samtliga
Ja	73 %	98 %	81 %
Nej	27 %	1 %	19 %
Ej svar	0 %	1 %	0 %
Totalt	100 %	100 %	100 %

Not. Andel av de huvudmän som på en annan fråga svarat att de har beslutat om vilken tillgång deras elever ska ha till datorer och surfplattor.

Det är en lägre andel bland enskilda huvudmän som beslutat att deras skolor ska tillämpa en-till-en. I den tidigare uppföljningen visade rektorernas svar att det var vanligare i gymnasieskolan än i grundskolan att eleverna hade en personlig dator eller surfplatta. Då de enskilda huvudmännen i denna undersökning i större utsträckning enbart svarar för grundskolan kan det vara en förklaring till skillnaden mellan huvudmannatyperna.

Vanligt att huvudmannen köper in datorer och surfplattor till skolorna

De huvudmän som har angivit att de har mer än en skola har fått svara på hur inköp av datorer och surfplattor till skolorna går till. Åtta av tio anger att huvudmannen köper in datorer och surfplattor till skolorna. Det kan innebära att huvudmannen antingen gör alla inköp centralt eller att en del köps in centralt och en del inköp görs av skolorna själva. Bland de enskilda huvudmännen anger drygt två av tio att skolorna köper in allting själva. Det är en högre andel än för de kommunala huvudmännen där en av tio anger detta.

Tabell 11. Hur fungerar inköp av datorer och surfplattor till era skolor? (andel i procent)

	Enskild huvudman	Kommunal huvudman	Samtliga
Huvudmannen köper in alla eller en del av datorerna och surfplattorna centralt	75 %	81 %	79 %
Skolorna köper in allt själva	23 %	12 %	16 %
Annat	0 %	7 %	5 %
Ej svar	2 %	0 %	0 %
Totalt	100 %	100 %	100 %

Not. Andel av de huvudmän som har angett att de är huvudmän för flera skolor.

Kostnader relaterade till digitaliseringen är enligt flera huvudmän en utmaning i arbetet med deras skolors digitalisering

Ett av de tre vanligaste områdena som huvudmännen nämner i sina öppna svar av vad som är deras största utmaningar i arbetet med digitaliseringen är kostnader relaterade till digitaliseringen. Bland de huvudmän som utvecklar sina svar nämns ofta kostnader kopplade till fokusområde 2, som till exempel inköp och underhåll av digitala enheter, samt uppdateringar och licenser för digitala tjänster och teknisk support.¹⁷ Några av huvudmännen tar även upp kostnader för kompetensutveckling (främst skolpersonalens kompetensutveckling) samt kostnader för förberedelser inför de kommande digitala nationella proven. Flera av de enskilda huvudmännen tar upp att det för en liten huvudman kan vara svårt att bära kostnaden för skolornas digitalisering. De beskriver att en liten huvudman med få anställda har inte samma möjligheter som större huvudmän har att lägga resurser på utvecklingsarbete eller support.

¹⁷ Ungefär hälften av de huvudmän som sorterats till denna kategori har svarat kostnader eller ekonomi, utan att specificera någon särskild aspekt.

Ett av de andra tre vanligaste områdena som huvudmännen beskriver att de har störst utmaningar inom är infrastruktur, digitala verktyg och support. Eftersom det området är kopplat till flera delmål under fokusområde 2, exemplifierar vi under de olika delmålen vilka olika utmaningar som huvudmännen har tagit upp inom detta område.

Det ska finnas ändamålsenlig infrastruktur samt teknisk och pedagogisk support i verksamheten (delmål 2.2)

Det andra delmålet inom den nationella digitaliseringsstrategins andra fokusområde handlar om att skolorna ska ha tillgång till en fungerande infrastruktur såsom bredband och hårdvara och att de olika system som används kan fungera tillsammans och kommunicera med varandra. Det handlar även om att skolorna ska ha tillgång till stödfunktioner för att säkerställa att tekniken fungerar och att den kan användas på ett sätt som främjar elevernas kunskapsutveckling.

För att följa upp detta delmål ställer vi frågor om huvudmännen har undersökt om lärarna får den tekniska respektive pedagogiska IT-support de behöver. Vi frågar också om huvudmännen har undersökt vilken kapacitet deras internetuppkoppling och lokala nätverk har.

Drygt åtta av tio har undersökt om lärarna får den support de behöver

Enkätsvaren visar att de flesta huvudmän har undersökt lärarnas behov av teknisk respektive pedagogisk IT-support på sin eller sina skolor. Teknisk support avser snabb support i klassrummet när till exempel nätverket, ett program eller en dator inte fungerar. Pedagogisk support utgörs av det stöd som lärare kan behöva för att använda och integrera digital teknik i undervisningen. Det är drygt åtta av tio huvudmän som anger att de har tagit reda på om lärarna får den tekniska IT-support som de behöver. Lika stor andel anger att de har tagit reda på om lärarna får den pedagogiska IT-support som de behöver. Vidare anger knappt åtta av tio att de har formulerat åtgärder för att lärarna ska få den pedagogiska IT-support som de behöver.

Tabell 12. Har ni under läsåret 2017/18 eller senare tagit reda på om lärare får den tekniska respektive pedagogiska IT-support som de behöver? (andel i procent)

Samtliga huvudmän	Undersökt behov av teknisk support	Undersökt behov av pedagogisk support
Ja	86 %	84 %
Nej	11 %	13 %
Vet inte	2 %	2 %
Ej svar	1 %	1 %
Totalt	100 %	100 %

Även om resultaten visar att många huvudmän har tagit reda på sina skolors behov av teknisk support, pekar resultat från den tidigare uppföljningen av den nationella digitaliseringsstrategin på att det för många skolor återstår ett arbete med att vidta åtgärder för att säkerställa tillgången. I de öppna svaren är det också flera

huvudmän som tar upp utmaningar med den tekniska supporten. Det kan till exempel handla om att det är svårt för en liten enskild huvudman att bemanna en teknisk support. För kommunala huvudmän kan det handla om att den tekniska supporten tillhandahålls från kommunens IT-enhet och att samarbetet brister eller att tillräcklig kompetens saknas på IT-enheten.

Åtta av tio huvudmän har undersökt vilken kapacitet deras internetuppkoppling och lokala nätverk har

Den nationella digitaliseringsstrategin slår fast att det är viktigt att det lokalt säkerställs ändamålsenlig infrastruktur när det gäller tillgång till trådlöst nät, tillräcklig bredbandskapacitet och tillgång till annan relevant utrustning. Ett mått på detta är om internetuppkopplingen och det lokala nätverket har tillräcklig kapacitet för att alla elever i en årskurs eller gymnasiekurs ska kunna streama film samtidigt, något som kommer att krävas för att genomföra de kommande digitala nationella proven. Enkätundersökningen visar att åtta av tio huvudmän har undersökt om deras internetuppkoppling och lokala nätverk har tillräcklig kapacitet för detta. Några huvudmän har dock påpekat att det finns svårigheter med att mäta om skolorna uppfyller detta krav, eftersom det i den information som Skolverket har lämnat till huvudmännen om vilka förutsättningar som behöver finnas på plats inför de kommande digitala nationella proven, inte framgår vilken kvalitet det streamade materialet kommer att ha.

Tabell 13. Har ni tagit reda på om er internetuppkoppling och lokala nätverk har tillräcklig kapacitet för att alla elever i en årskurs/gymnasiekurs samtidigt ska kunna streama film? (andel i procent)

	Enskild huvudman	Kommunal huvudman	Samtliga
Ja	78 %	77 %	78 %
Nej	17 %	17 %	17 %
Vet inte	5 %	5 %	5 %
Ej svar	1 %	0 %	1 %
Totalt	100 %	100 %	100 %

När huvudmännen svarar på den öppna frågan om vilka som är deras största utmaningar i arbetet med deras skolors digitalisering är det flera enskilda huvudmän som nämner att avsaknad av fiberuppkoppling är ett problem för små skolor på landsbygden.

Digitaliseringen ska användas för att underlätta personalens arbetssituation i fråga om undervisning och administration (delmål 2.4)

Det fjärde delmålet inom fokusområde 2 rör digitaliseringens möjligheter att underlätta personalens arbetssituation, både i fråga om undervisning och administration. Men den nationella digitaliseringsstrategin framhåller även att dåligt fungerande digitala verktyg, systemlösningar eller uppkoppling riskerar att leda till ökad administrativ börda för de som arbetar inom skolan och riskerar att ta värdefull tid från deras huvudsakliga uppdrag. Därför är det viktigt att skolorna har

tillgång till användarvänliga digitala lösningar som gör arbetet effektivt samt underlättar genomförande och uppföljning av undervisningen.

För att följa upp detta delmål frågar vi huvudmännen om de har tagit reda på om de digitala lärplattformar som skolpersonalen använder underlättar deras arbetssituation. Vi frågar även om huvudmannen använder digitala system för att administrera digitala register över elever och personal.

Sju av tio huvudmän har tagit reda på hur digitala lärplattformar fungerar på skolorna

Sju av tio svarar att de har tagit reda på om de digitala lärplattformar som skolpersonalen använder underlättar skolpersonalens arbetssituation, medan två av tio svarar att de inte har tagit reda på det. Knappt en av tio svarar att de inte använder någon digital lärplattform.

Det finns skillnader mellan hur kommunala och enskilda huvudmän svarar. En högre andel av de kommunala än de enskilda huvudmännen svarar att de inte har tagit reda på om de digitala lärplattformarna underlättar skolpersonalens arbetssituation. Bland de enskilda huvudmännen är det dock en större andel som anger att de inte använder en digital lärplattform, en av tio, medan det bland kommunala huvudmän nästan inte är någon som anger detta.

Tabell 14. Har ni under läsåret 2017/18 eller senare tagit reda på om de digitala lärplattformar som skolpersonalen använder underlättar deras arbetssituation? (andel i procent)

	Enskild huvudman	Kommunal huvudman	Samtliga
Ja	73 %	69 %	72 %
Nej	13 %	28 %	18 %
Vi använder ingen digital lärplattform	11 %	1 %	8 %
Vet inte	2 %	2 %	2 %
Ej svar	1 %	0 %	1 %
Totalt	100 %	100 %	100 %

Vi frågar också huvudmännen om de använder ett digitalt system för att administrera sina register över elever och personal. En av tio svarar att de inte använder ett digitalt system för detta, samtliga som svarar detta är enskilda huvudmän. Ett digitalt system för att administrera sina register kommer att vara en förutsättning för att kunna genomföra de digitala nationella proven.

Totalt är det fem procent som svarar att de *varken* använder en digital lärplattform eller ett digitalt system för att administrera sina register över elever och personal. Dessa är uteslutande enskilda huvudmän varav nästan alla är huvudman för *en* skola.

När huvudmännen svarar på den öppna frågan om vilka som är deras största utmaningar i arbetet med deras skolors digitalisering är det flera huvudmän som tar upp förmågan hos skolornas olika digitala system att samarbeta med varandra på ett tillfredställande sätt (interoperabilitet), samt att det kan vara svårt att få leverantörer av lärplattformar och andra system att utforma lösningar som fungerar för de olika skolornas specifika behov.

Fokusområde 3: Forskning och uppföljning kring digitaliseringens möjligheter

Målet för fokusområde 3 är att forskning och uppföljning ska stödja utveckling av verksamheter och insatser och genomföras med syfte att bidra till ökad måluppfyllelse och utvecklad digital kompetens. Fokusområdet är uppdelat i två delmål:

3.1: Forskning om digitaliseringens påverkan på undervisning och lärande ska genomföras och stödja utveckling av verksamheter och insatser.

3.2: Uppföljning av digitaliseringsarbetet i skolväsendet ska genomföras och stödja utveckling av verksamheter och insatser.

Den nationella digitaliseringsstrategin pekar ut flera aktörer som är viktiga att involvera i arbetet med skolväsendets digitalisering, däribland högskolor och universitet som kan bidra med forskning inom området. Då denna uppföljning endast vänder sig till huvudmän har vi tittat på en begränsad del av första delmålet: vi har frågat huvudmännen om någon eller några av deras skolor deltar i forskningsprojekt om digitalisering. För att följa upp det andra delmålet frågar vi om huvudmännen har följt upp sin digitaliseringsplan och om de har tagit initiativ till att skolorna ska genomföra någon form av självskattning.

Huvudsakliga resultat

- En av tio huvudmän anger att de har en eller flera skolor som deltar i forskningsprojekt om digitalisering.
- Av de huvudmän som har tagit fram en digitaliseringsplan är det sju av tio som har följt upp sin plan.
- Knappt hälften av huvudmännen har beslutat att deras skolor ska göra självskattningar av hur långt de har kommit i digitaliseringen.

Nedan redovisas resultaten gällande fokusområde 3 per delmål.

Forskning om digitaliseringens påverkan på undervisning och lärande ska genomföras och stödja utveckling av verksamheter och insatser (delmål 3.1)

Enligt den nationella digitaliseringsstrategin vilar den nuvarande kunskapen om hur digitala verktyg kan bidra till ökad måluppfyllelse i stor utsträckning på mindre studier eller erfarenheter gjorda i praktiken. Strategin slår fast att det är betydelsefullt med forskning som grund för att kunna utveckla såväl verksamheter som insatser för att digitaliseringens möjligheter ska kunna bidra till ökad måluppfyllelse, likvärdighet och jämställdhet i skolväsendet.

Var tionde huvudman uppger att någon eller några av deras skolor deltar i ett forskningsprojekt om digitalisering, vilket skulle motsvara ungefär 105 huvudmän i populationen. Som Tabell 15 visar är andelen huvudmän som svarar att de deltar i forskningsprojekt om digitalisering högre bland kommunala huvudmän än bland

enskilda huvudmän. Med fler elever kommer också en större organisation och i många fall fler skolenheter som har möjlighet att delta i forskningsprojekt. Att många av de enskilda huvudmännen har relativt få elever kan därför vara en förklaring till att en lägre andel enskilda huvudmän har skolor som deltar i forskningsprojekt.

Tabell 15. Har ni någon eller några skolor som deltar i forskningsprojekt om digitalisering? (andel i procent)

	Enskild huvudman	Kommunal huvudman	Samtliga
Ja	5 %	22 %	10 %
Nej	93 %	73 %	87 %
Vet inte	1 %	5 %	3 %
Totalt	100 %	100 %	100 %

För att nå de mål som satts i strategin är det viktigt att forskningen bedrivs med hög kvalitet och att resultaten sprids och används i skolornas utvecklingsarbete. I den här uppföljningen har vi inte frågat huvudmännen om eller på vilket sätt de använder aktuell forskning för att utveckla verksamheten. I de öppna svaren uppger dock flera huvudmän att de saknar stöd från forskningen om hur de ska använda digitala verktyg för att förbättra undervisningen.

Uppföljning av digitaliseringsarbetet i skolväsendet ska genomföras och stödja utveckling av verksamheter och insatser (delmål 3.2)

Det andra delmålet inom fokusområde 3 handlar om att uppföljning av digitaliseringsarbetet i skolväsendet ska genomföras och stödja utveckling av verksamheter och insatser.

Sju av tio huvudmän har följt upp sin digitaliseringsplan

Tabell 16 visar att av de huvudmän som har tagit fram en digitaliseringsplan är det sju av tio som uppger att de under den period som vi frågar om i enkäten (läsåret 2017/18 eller senare) följt upp planen.¹⁸ En förklaring till att inte fler har följt upp planen kan vara att den är relativt nyligen framtagen, eftersom frågan om uppföljning gäller en avgränsad period. Merparten av de huvudmän som svarar att de inte följt upp sina skolors digitaliseringsplan uppger att de har en uppföljning planerad.

¹⁸ Andelarna är beräknade utifrån de huvudmän som uppger att de har tagit fram en plan. Ett ja innebär att huvudmannen följt upp planen för minst en av skolformerna grundskolan eller gymnasieskolan. Nej är sammanslagning av alternativen: ”Nej, men vi har en uppföljning planerad” och ”Nej, och vi har ingen uppföljning planerad”.

Tabell 16. Har ni under läsåret 2017/18 eller senare följt upp er digitala strategi/plan för er skolas/era skolors digitalisering? (andel i procent)

	Enskild huvudman	Kommunal huvudman	Samtliga
Ja	71 %	71 %	71 %
Nej	27 %	25 %	27 %
Vet inte	1 %	2 %	2 %
Uppgift saknas	0 %	2 %	1 %
Totalt	100 %	100 %	100 %

Not. Andel av de huvudmän som svarat "ja" på frågan om de har en strategi/plan.

Sju av tio kommunala huvudmän har beslutat att deras skolor ska genomföra självskattningar för att följa upp digitaliseringen

Ett sätt att följa upp skolans digitalisering är att använda någon form av självskattningsinstrument.¹⁹ En sådan självskattning genomförs i regel på skolan, men arbetet kan organiseras på huvudmannnivå. Vi har undersökt hur vanligt det är att huvudmän tar initiativ till att denna typ av uppföljning ska genomföras av deras skolor. Tabell 17 visar att knappt hälften av huvudmännen svarar att de under läsåret 2017/18 eller senare beslutat att deras skolor ska göra självskattningar av hur långt de har kommit i digitaliseringen. Det är betydligt vanligare att kommunala huvudmän beslutar om självskattningar jämfört med enskilda huvudmän.

Tabell 17. Har ni som huvudman under läsåret 2017/18 eller senare beslutat att er skola/era skolor ska göra självskattningar av hur långt de har kommit i digitaliseringen (Till exempel genom SKR:s verktyg LIKA)? (andel i procent)

	Enskilda huvudmän	Kommunala huvudmän	Samtliga
Ja	35 %	69 %	45 %
Nej	60 %	28 %	51 %
Vet inte	3 %	3 %	3 %
Ej svar	2 %	0 %	1 %
Totalt	100 %	100 %	100 %

Även den första uppföljningen av den nationella digitaliseringsstrategin, där vi frågade rektorer om detta, visade att självskattningsinstrument används främst i kommunala grund- och gymnasieskolor.²⁰ En förklaring till skillnaden mellan enskilda och kommunala huvudmän kan vara att självskattningsverktyget LIKA (som nämns som exempel i enkätfrågan) utvecklas och förvaltas av SKR.

¹⁹ I frågan nämndes LIKA som ett exempel. LIKA är ett webbaserat verktyg för utvärdering och utveckling av skolans digitalisering som drivs av Sveriges kommuner och regioner (SKR).

²⁰ Skolverket (2019). *Digital kompetens i förskola, skola och vuxenutbildning*.

Avslutande diskussion

En nationell bild av huvudmännens arbete med digitaliseringen

Vår uppföljning ger en bred nationell bild av huvudmännens arbete med digitaliseringen i grundskolan och gymnasieskolan. I en nationell kartläggning är det svårt att gå ner på djupet och mäta kvaliteten i huvudmännens arbete och vilka effekter arbetet har. Det skulle kräva mer kvalitativa metoder som inte lämpar sig i en nationell kartläggning. Däremot kan vi få en översiktlig bild av huvudmännens arbete och om arbetet skiljer sig åt, till exempel mellan olika fokusområden och delmål i den nationella digitaliseringsstrategin eller mellan olika typer av huvudmän.

Uppföljningen är inriktad mot den nationella digitaliseringsstrategins samtliga tre fokusområden med tyngdpunkt på fokusområde 1 och 2. För att undersöka om huvudmännen tar ansvar för och arbetar strategiskt med de olika områdena i strategin frågar vi dels om huvudmännen arbetar med strategier, planer och mål för sina skolor, dels om de har tagit reda på vilka behov som skolorna har inom olika områden. Inom vissa områden har vi även ställt frågor om huvudmännen vidtagit åtgärder.

Uppföljningen avser grundskolan och gymnasieskolan

Den nationella digitaliseringsstrategin omfattar samtliga skolformer. I den här uppföljningen har vi begränsat oss till att undersöka huvudmän för grund- och gymnasieskolan. Vår tidigare uppföljning omfattade fler skolformer och visade att det fanns vissa skillnader mellan skolformer, framförallt beroende på ålder på barnen och eleverna, när det gäller hur man arbetar med elevernas digitala kompetens och i vilken mån man använder digitala verktyg. Men det innebär inte att det behöver finnas skillnader mellan skolformer när det gäller i vilken grad huvudmän arbetar strategiskt med digitaliseringen. De flesta kommunala huvudmän, som är huvudmän för flera olika skolformer, uppger att även förskolan, grundsärskolan och gymnasiesärskolan ingår i samma digitaliseringsplan som grundskolan och gymnasieskolan. Hos ungefär hälften ingår även den kommunala vuxenutbildningen och särskild utbildning för vuxna i samma plan. Det tyder på att det framförallt är arbetet med digitaliseringen i vuxenutbildningen som hos vissa kommunala huvudmän organiseras separat från arbetet med digitaliseringen i grund- och gymnasieskolan. I flera kommuner ligger ansvaret för den kommunala vuxenutbildningen under en förvaltning som varken ansvarar för grundskolan eller gymnasieskolan.

Den nationella digitaliseringsstrategin har fått genomslag hos framförallt kommunala huvudmän

Den nationella digitaliseringsstrategin tycks ha fått genomslag bland många huvudmän. Majoriteten av huvudmännen för grund- och gymnasieskolan utgår från den nationella strategin när de formulerar mål och planer för sin verksamhet. Men det är en inte försumbar andel, framförallt bland enskilda huvudmän, som inte utgår från den nationella strategin när de planerar sitt arbete och några av huvudmännen känner inte till strategin. Skolorna behöver huvudmännens stöd för att kunna nå strategins mål. Därför är det centralt att samtliga huvudmän känner till strategin och använder den i sin strategiska planering.

Förutom att utgå från den nationella digitaliseringsstrategin när huvudmän planerar och styr sitt arbete, är det även viktigt att de kartlägger behoven hos sina skolor och sätter in lämpliga åtgärder. Vi ser att de huvudmän som utgår från den nationella strategin och/eller har en samlad plan för arbetet med digitaliseringen i större utsträckning tar reda på skolornas behov och vidtar åtgärder inom olika områden.

Resultaten i vår uppföljning visar inte om det handlar om enstaka kartläggningar eller om det är en del av ett strategiskt arbete med uppföljning av verksamheten som huvudmannen bedriver. Vi vet inte heller på vilket sätt huvudmännen tar reda på behoven eller om de åtgärder som huvudmännen vidtar leder till en förbättrad situation för skolorna. Men ett första steg är att huvudmän utgår från den nationella digitaliseringsstrategin och sätter upp mål för sin verksamhet samt följer upp hur situationen ser ut på deras skolor.

Behov av kompetensutveckling behöver kartläggas

Förutom ett strategiskt ledarskap, krävs även digital kompetens bland huvudmän, rektorer och skolans personal för att nå upp till den nationella digitaliseringsstrategins mål för *Fokusområde 1: Digital kompetens till alla*. Utifrån vad vi kan se i denna undersökning är det flera av huvudmännen som inte tagit reda på skolornas behov av kompetensutveckling, särskilt när det gäller övrig personal vid skolan, men även för lärare och annan pedagogisk personal och för rektorer. I den första uppföljningen av strategin uttryckte drygt hälften av lärarna att de hade ett mycket eller ganska stort behov av kompetensutveckling för att kunna ge eleverna en god digital kompetens. Även om majoriteten av huvudmännen har tagit reda på skolornas behov av kompetensutveckling är det ett av de tre vanligaste områdena som huvudmän tar upp i sina svar av vad som är de största utmaningarna i arbetet med digitaliseringen av skolan. Många kommentarer handlar om brist på digital kompetens bland lärare och annan personal på skolan.

Att huvudmännen har kännedom om vilken kompetens deras rektorer och lärare har är en förutsättning för att kunna ge skolorna rätt stöd när det gäller till exempel att erbjuda kompetensutvecklingsinsatser och att skapa förutsättningar för kollegialt lärande.

Huvudmän beskriver utmaningar kopplade till digitala enheter, support och infrastruktur

När det gäller *Fokusområde 2: Likvärdig tillgång och användning* uppger huvudmännen i stor utsträckning att de har tagit reda på vilka behov deras skolor har, och vidtagit åtgärder, kopplat till digitala enheter och teknisk och pedagogisk support. När det gäller om digitala lärplattformar underlättar personalens arbetssituation och om skolornas internetuppkoppling är dimensionerad för att klara kraven för de kommande digitala nationella proven är dock andelen som tagit reda på skolornas behov lägre.

I vår tidigare uppföljning såg vi att tillgången till digitala enheter generellt var hög, medan tillgången till pedagogisk support och snabb teknisk support inte alltid var det. När huvudmännen beskriver de främsta utmaningarna med digitaliseringen är deras svar i stor utsträckning kopplade till digitala enheter, infrastruktur och support samt kostnader kopplade till detta. Att huvudmän i stor utsträckning kartlägger behoven inom dessa områden är ett bra första steg, men det är viktigt att kartläggningarna följs upp med lämpliga åtgärder utifrån skolornas behov.

Förberedelser inför de kommande digitala nationella proven är en viktig del i skolans digitalisering

I den här uppföljningen ställer vi ett antal frågor med koppling till den kommande digitaliseringen av de nationella proven. Resultaten visar att då det gäller tillgången till digitala enheter och support har huvudmännen i stor utsträckning tagit reda på skolornas behov. När det gäller om skolornas internetuppkoppling är dimensionerad för att klara kraven för de kommande digitala nationella proven är dock andelen som tagit reda på skolornas behov lägre. Även andelen huvudmän som har en eller flera personer med ett särskilt ansvar för förberedelser inför de kommande digitala nationella proven är lägre. En mindre grupp av huvudmän svarar att de *varken* använder en digital lärplattform eller ett digitalt system för att administrera sina register över elever och personal.

Inte minst i samband med den kommande digitaliseringen av de nationella proven är det centralt att den digitala infrastrukturen och de digitala verktygen finns på plats och fungerar. Det är viktigt att det finns en organisation som kan åtgärda de problem som uppstår i samband med provsituationer och undervisning. Dessutom behöver huvudmän, rektorer och skolpersonal ha den digitala kompetens som krävs både vad gäller undervisning och kopplat till Skolverkets provtjänst, för att alla elever ska ges likvärdiga förutsättningar att genomföra de kommande digitala nationella proven.

Enligt svaren i vår enkät finns det huvudmän som inte arbetar med förberedelser inför de kommande digitala nationella proven. Det är därför viktigt att Skolverket når ut med information till alla huvudmän om hur de bör förbereda sig. Skolverket påbörjade i december 2019 ett arbete med att bygga upp register med adresser till huvudmän som kommer att beröras av de kommande nationella proven – en direktkanal till huvudmän för information om digitaliseringen av nationella prov.

Skillnader mellan kommunala och enskilda huvudmän

När det kommer till skillnader mellan olika typer av huvudmän har vi fokuserat på skillnader mellan enskilda och kommunala huvudmän. De enskilda huvudmännen bedriver i stor utsträckning enbart skolverksamhet medan kommunala huvudmän har flera verksamhetsområden där arbetet med digitalisering därför kan ske inom flera olika typer av verksamheter. Dessutom är enskilda huvudmän i genomsnitt betydligt mindre och merparten är enbart huvudman för en skola och en skolform. Dessa skillnader kan ha betydelse för hur arbetet med digitaliseringen ser ut.

Resultaten visar att enskilda huvudmän i mindre utsträckning använder den nationella digitaliseringsstrategin för att formulera mål eller planer och har en samlad plan för sitt arbete med digitaliseringen. När vi i den första uppföljningen av strategin frågade rektorer för grundskolan och gymnasieskolan om de hade en digitaliseringsplan svarade relativt många – ungefär en tredjedel – att de inte hade det. Andelarna som inte hade en plan var högre i gymnasieskolor med enskild huvudman jämfört med i kommunala gymnasieskolor. Ett mönster som vi alltså känner igen i vår undersökning av huvudmän. Vi ser också att det är en lägre andel bland de enskilda huvudmännen, som har en utsedd person med speciellt ansvar för de kommande digitala nationella proven. En mindre grupp av huvudmän svarar att de *varken* använder en digital lärplattform eller ett digitalt system för att administrera sina register över elever och personal. Dessa är uteslutande enskilda huvudmän och de allra flesta är huvudman för *en* skola.

En förklaring till skillnader mellan enskilda och kommunala huvudmän kan vara att en liten organisation har större utmaningar när det gäller tillgång till exempelvis finansiella och personella resurser. Flera av de enskilda huvudmännen tar upp att det för en liten huvudman kan vara svårt att bära kostnaden för skolornas digitalisering. De beskriver att en liten huvudman med få anställda inte har samma möjligheter, som större huvudmän, att lägga resurser på utvecklingsarbete eller support.